

บทความออนไลน์

บนเส้นทางแห่งการพลัดถิ่นของเพื่อนมนุษย์ ชวนรู้จัก 5 ภาพยนตร์เพื่อเข้าใจผู้ลี้ภัย

ผู้ลี้ภัย เชื่อว่าเป็นคำที่หลายท่านได้เห็นตามหน้าข่าวอยู่บ่อยครั้ง ทั้งยังอาจมีความรู้สึกว่าเป็นเรื่องไกลตัว เพราะกลุ่มคนเหล่านั้นก็เหมือนจะไปอาศัยพื้นที่ของประเทศอื่นอยู่แทนบ้านเกิดเมืองนอนของตัวเองด้วยปัญหาประการใดสักอย่างที่ไม่ชัดเจนนัก

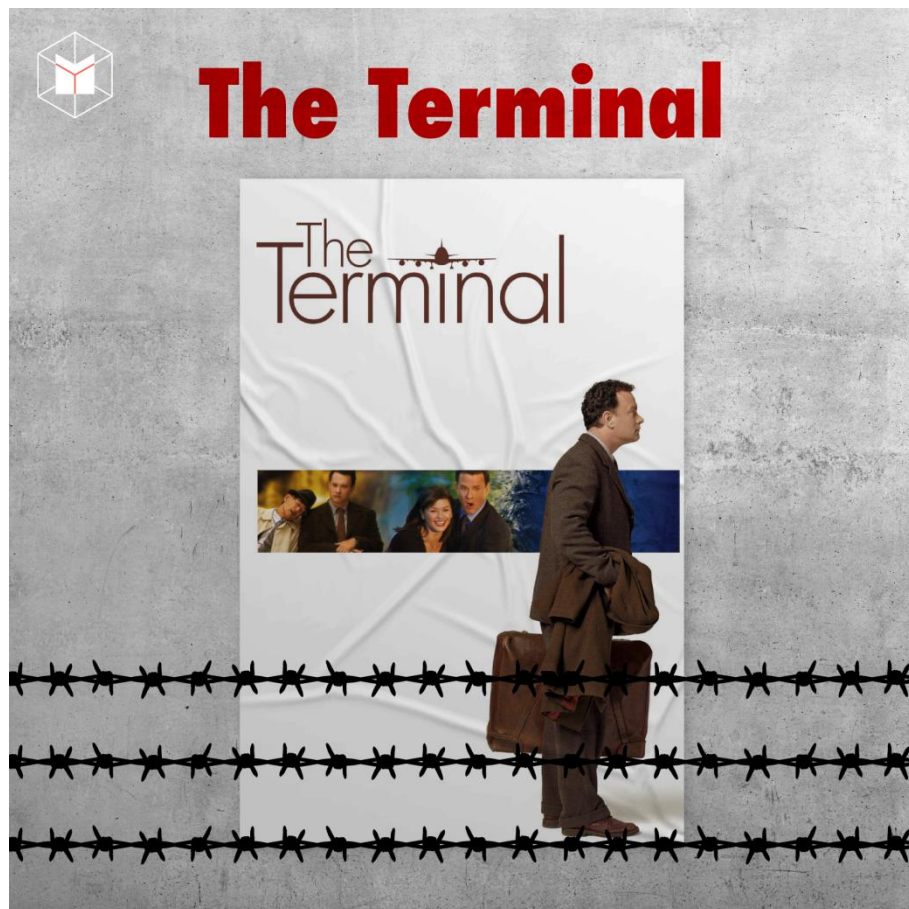
ถ้าลองย้อนมาดูความหมายของคำว่าผู้ลี้ภัย ตามเว็บไซต์ของ Amnesty ที่ได้กนิยามของผู้ลี้ภัยมาจากอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย ปี ค.ศ.1951 ที่ระบุว่า ‘ผู้ลี้ภัยหมายถึงกลุ่มคนที่เดินทางออกจากประเทศของตนเนื่องจากสงคราม ความรุนแรง การประหัตประหาร หรือการละเมิดสิทธิมนุษยชนร้ายแรงอื่นๆ ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลทางเชื้อชาติ สัญชาติ ศาสนา หรือความคิดเห็นทางการเมือง’ ก็ทำให้คิดต่อได้ทันทีว่า เรื่องราวการลี้ภัยอาจมีอะไรที่ซับซ้อนกว่านั้น

หากติดตามข่าวสารของคุณวันเฉลิม สัตย์ศักดิ์สิทธิ์ หลายท่านน่าจะได้รับทราบมากขึ้นว่า ในพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็มีผู้ลี้ภัยอยู่ไม่น้อย ไม่ใช่แค่ชาวโรฮิงญาที่เป็นมุสลิมกลุ่มน้อยในประเทศพม่าที่เห็นตามข่าวบ่อยๆ เท่านั้น แต่คนท้องถิ่นในหลายประเทศก็ต้องลี้ภัยและเปลี่ยนสถานะตัวเองเป็น ผู้แสวงหาที่ลี้ภัย (Asylum Seekers) ก่อนที่จะได้ประเทศอื่นรองรับสถานะเป็น ‘ผู้ลี้ภัย’ โดยสมบูรณ์อีกทีหนึ่ง

ด้วยความที่เรื่องราวของผู้ลี้ภัย นั้นมักมีความซับซ้อนอยู่สักหน่อย ทำให้หลายท่านอาจต้องใช้เวลาานสักหน่อยในการทำความเข้าใจกลุ่มคนเหล่านี้ ซึ่งจากข้อมูลในปี ค.ศ.2019 พบว่ามีผู้ลี้ภัยจำนวนมากกว่า 70 ล้านคนแล้ว เราจึงอยากจะแนะนำภาพยนตร์สายบันเทิง และภาพยนตร์สายสารคดี ที่จะทำให้เราได้ทำความเข้าใจก้าวแรกเกี่ยวกับผู้ลี้ภัย ก่อนที่จะติดตามหาข้อมูลทำความเข้าใจพวกเขามากยิ่งขึ้นในภายภาคหน้า

The Terminal

เริ่มต้นกันด้วยหนังบรรยากาศเบาใจอย่าง The Terminal ที่เล่าเรื่องของ วิกเตอร์ นาวอร์สกี (Viktor Narvorski) นักเดินทางจากประเทศ Krakozhia (ประเทศสมมุติ) ที่มาติดอยู่ในสนามบินนานาชาติจอห์น เอฟ. เคนเนดี ในกรุงนิวยอร์ก เพราะเกิดสงครามกลางเมืองในแดนมาตุภูมิของเขา ทำให้วิกเตอร์ตกอยู่ในสถานะคนไร้รัฐ และไม่สามารถเดินทางออกจากสนามบินเป็นเวลาหลายเดือน ซึ่งระหว่างนั้นเขาได้พบกับเรื่องราวอบอุ่นหัวใจ หลายประการ รวมถึงการได้มีพบกับ อมิเลีย วาร์เรน (Amelia Warren) พนักงานสายการบินสาวที่มาช่วยเหลือ วิกเตอร์ในช่วงเวลายากลำบาก

ถึงตัวภาพยนตร์จะออกมาน่ารักน่าลุ้น ตามเป้าประสงค์ของ สตีเวน สปีลเบิร์ก (Steven Spielberg) ที่เป็นผู้กำกับ แต่สำหรับชีวิตจริงของ เมห์ราน คาริมิ แนสเซอร์ (Mehran Karimi Nasseri) ชายที่เป็นแรงบันดาลใจให้ภาพยนตร์ในหนังนั้นกลับไม่ได้ออกมาน่ารักเช่นนั้น

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ ARIT NPRU

เมอร์ราน คาริมิ แนสเซอร์ หรือ เซอร์ อัลเฟรด เมอร์ราน เป็นชายเชื้อสายอิหร่านซึ่งติดอยู่ที่สนามบิน Charles de Gaulle หรือที่หลายคนรู้จักในชื่อ Roissy Airport ในประเทศฝรั่งเศส ตั้งแต่ปี ค.ศ.1988 ถึงปี ค.ศ.2006 หรือราวๆ 16 ปี จุดเริ่มต้นในการมาอาศัยอยู่ในสนามบินของประเทศฝรั่งเศส เมอร์รานอ้างว่า เขาได้ถูกเนรเทศออกมาจากอิหร่าน เพราะตัวเขาเคยเข้าร่วมการประท้วง **ซาร์ โมฮัมหมัด เรซา ปาห์ลาวี (Shar Mohammad Reza Pahlavi)** ในปี ค.ศ.1977

เราต้องขอทำความเข้าใจหน่อยว่า **ซาร์ โมฮัมหมัด เรซา ปาห์ลาวี** ซาร์องค์สุดท้ายที่ปกครองอิหร่าน ที่ทรงเปิดการ ‘ปฏิวัติขาว’ หรือการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองแบบซาร์ มาเป็นระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่ทว่ามีตระกูลที่ใกล้ชิดซาร์ที่ได้รับผลประโยชน์เป็นหลัก จนมีการประท้วงจากประชาชน และมีการขับไล่กลุ่มคนที่ประท้วงซาร์ ก่อนจะลงเอยด้วยการที่ประเทศอิหร่านเปลี่ยนระบอบการปกครองเป็นรัฐอิสลามในปี ค.ศ.1979 ส่วนชีวิตของเมอร์ราน คาริมิ แนสเซอร์ ตามคำบอกเล่าของเจ้าตัว หลังจากถูกขับไล่ออกจากอิหร่านก็ได้รอนแรมในค่ายผู้ลี้ภัย ตามหลายประเทศในทวีปยุโรปก่อนจะได้รับสถานะผู้ลี้ภัยจากทางสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) ในปี ค.ศ.1981 อย่างไรก็ตาม เจ้าตัวระบุว่ามีการดาเป็นชาวสก๊อตแลนด์ จึงอยากจะอพยพไปตั้งรกรากในสหราชอาณาจักร แต่ระหว่างการเดินทางไปนั้นเขาระบุว่าได้ถูกขโมยกระเป๋าที่มีเอกสารยืนยันตนไป ทางกรของอังกฤษจึงปฏิเสธที่จะให้เขาเข้าประเทศ เขาเลยต้องกลับมาติดอยู่ที่สนามบินในประเทศฝรั่งเศส ต่อมาเขาก็โดนจับกุมก่อนจะถูกปล่อยตัวด้วยเหตุผลว่าก่อนหน้านี้ เมอร์รานเข้าประเทศมาอย่างถูกกฎหมาย และเมื่อไม่มีประเทศต้นทางให้ไปต่อ จึงเกิดภาวะปฏิทรรศน์ทางสัญชาติขึ้น และเขาจึงตัดสินใจอาศัยอยู่ในอาคารเทอร์มินอลแห่งหนึ่งของสนามบิน Charles de Gaulle ตั้งแต่วันที่ 26 สิงหาคม ปี ค.ศ.1988

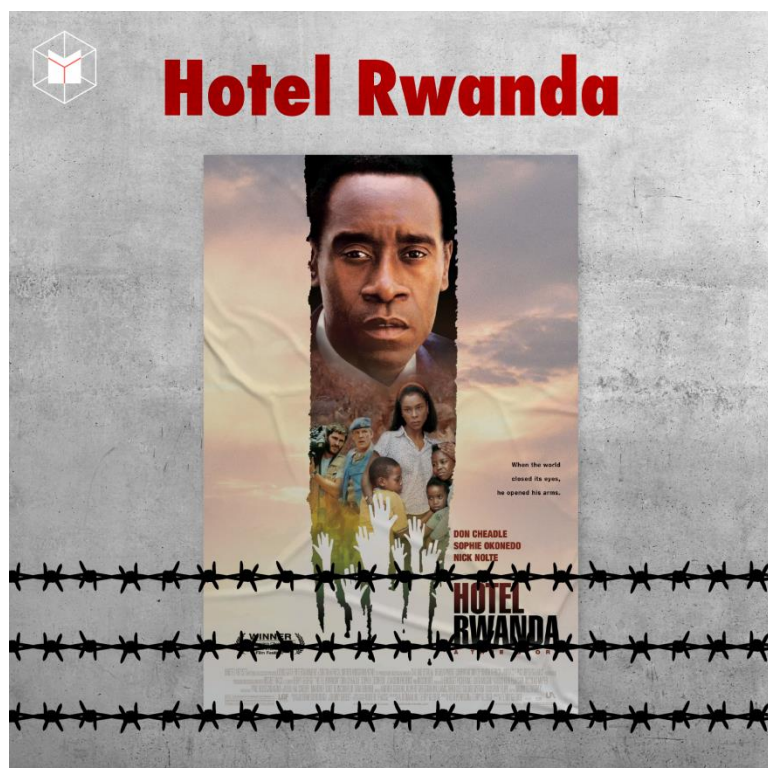
ในช่วงเวลาราว 18 ปี เมอร์ราน คาริมิ แนสเซอร์ได้รับการช่วยเหลือด้านปัจจัยสี่ ทั้งจากบุคคลต่างๆ ที่ทำงานหรือเดินทางไปยังสนามบิน Charles de Gaulle รวมถึงได้รับความช่วยเหลือจากนักเคลื่อนไหวทางสังคมทั้งในประเทศฝรั่งเศส กับประเทศเบลเยียมที่เปิดทางให้เขามาเป็นผู้อพยพในประเทศอย่างเต็มตัว แต่ตัวของเมอร์ราน ปฏิเสธข้อเสนอดังกล่าวมาโดยตลอด และแสดงความตั้งใจอย่างชัดเจนว่าเขาจะเดินทางไปอังกฤษเท่านั้น แต่สุดท้าย ด้วยอายุที่เพิ่มมากขึ้นเขาจึงถูกนำไปรักษาภายใต้การดูแลหน่วยงาน Emmaus International องค์กรไม่แสวงผลกำไรที่เคลื่อนไหวทางสังคมในด้านดูแลคนไร้บ้านและผู้ลี้ภัย ทำให้เมอร์รานก็ยังคงอาศัยอยู่ในกรุงปารีส ในสถานะคนไร้รัฐ นับจนถึงเวลาที่เขียนบทความนี้

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ ARIT NPRU

อย่างไรก็ตาม ได้มีการตรวจสอบประวัติของเมธีราน คาริมี่ แนสเซอร์ จากหลายฝั่งและมีการพบว่า ถึงแม้ว่าเขาจะกลายเป็นผู้ลี้ภัยไปแล้วจริงๆ แต่ชีวิตหลายส่วนก่อนหน้านั้นก็มีการบอกเล่าที่ไม่ตรงกัน อาทิ เขาเคยบอกว่าไม่มีครอบครัวเหลืออยู่แล้ว แต่เมื่อตรวจสอบไปที่อิหร่านก็พบว่าครอบครัวของเขายังอยู่ดี และเคยไปศึกษาอยู่ที่ประเทศอังกฤษจริง รวมไปถึงว่าเจ้าตัวอาจะไม่ได้ถูกเนรเทศแต่ตัดสินใจเดินทางผันตัวมาเป็นผู้ลี้ภัยเอง กระนั้น เรื่องราวของเมธีราน คาริมี่ แนสเซอร์ ก็เป็นการจุดประกายให้หลายคนได้สนใจกับภาวะ ‘ผู้ลี้ภัย’ ที่มักจะติดอยู่ในจุดที่ถูกกละเลยได้โดยง่ายนั่นเอง

Hotel Rwanda

อีกภาพยนตร์ที่อยู่ในพากความบันเทิงแต่ก็มีมุมมองที่น่าสนใจ เกี่ยวเรื่องราวผู้ลี้ภัยจำนวนไม่น้อยก็คือ Hotel Rwanda ภาพยนตร์ที่มีเค้าโครงเรื่องจริงมาจากชีวิตของ พอล รุสเสซาบาจินา (Paul Rusesabagina) ที่เป็นผู้จัดการโรงแรม ในช่วงปี ค.ศ.1994 ก่อนสงครามกลางเมืองในประเทศรวันดา ที่มีชนวนความขัดแย้งระหว่างชาวทุตซี (Tutsi) กับชาวฮูตู (Hutu) ที่ขัดแย้งมาตั้งแต่ก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์ยิงเครื่องบินที่มีประธานาธิบดี จูเวเนล ไฮเบียร์ริมานา (Juvénal Habyarimana) ของประเทศรวันดา กับ ประธานาธิบดี ไฮเป

รียน ทายามิรา (Cyprien Ntaryamira) ของประเทศบุรุนดี ซึ่งทั้งสองคนต่างเป็นชาวฮูตู หลังจากมีการเซ็นสัญญาสงบศึก จนกลายเป็นเชื้อเพลิงชั้นดีที่ทำให้กลุ่มชาวฮูตูหัวรุนแรงประณามว่ากลุ่มหัวรุนแรงชาวทุตซีเป็นผู้อยู่เบื้องหลัง และกลายเป็นจุดเริ่มต้นของการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์วันดา ที่ทำให้ชาววันดาหลายคนกลายเป็นผู้ลี้ภัยในเวลาต่อมา

ตัวของ พอล รุสเสซาบาจิญา เป็นลูกที่มีพ่อเป็นชาวฮูตู และแม่เป็นชาวทุตซี และแต่งงานภรรยาชาวทุตซีก็เหมือนยิ่งทำให้เขาเลือกจะใช้ชีวิตโดย ‘ไม่อิน’ กับการเลือกพากฝั่งสักเท่าใดนัก และดูเหมือนนิสัยของเขาก็ยังเข้ากับงานเป็นผู้จัดการโรงแรมที่เขาเลือกทำอย่างดี จนทำให้ในช่วงปี ค.ศ.1994 เขาได้รับตำแหน่งผู้ช่วยผู้จัดการของโรงแรม Diplomates Hotel ที่กลายเป็นฉากหลักเรื่องราวบตต่อมาด้วย

เรื่องราวในภาพยนตร์ Hotel Rwanda จับเอาช่วงก่อนประธานาธิบดีจูเวเนล ไฮเบียร์imanaจะถูกสังหารเล็กน้อย และพอจะทำให้คนดูได้เห็นภาพว่าทหารของประเทศวันดาในยุคนั้นมีอำนาจขนาดไหน และพอล รุสเสซาบาจิญาที่ใช้ตำแหน่งของผู้ช่วยผู้จัดการโรงแรมระดับหรูในการเจรจาต่อรองกับทหาร กับการเออออห่อหมกกับผู้มีอำนาจการเมืองและในท้องถิ่นของสมัยนั้น เพื่อให้โรงแรมยังการดำเนินไปได้อย่างราบรื่น และเชื่อว่าในอนาคตจะมีโอกาสได้อ้างเรื่องความช่วยเหลือต่างๆ มาต่อรองเอาชีวิตของตนกับครอบครัวให้รอดจากภัยอันตรายในอนาคต

เมื่อเหตุการณ์รุนแรงเกิดขึ้น ทางกองทัพสหประชาชาติที่มาคุมสถานการณ์ก็ยังไม่สามารถควบคุมอะไรได้ โรงแรมของพอลจึงกลายเป็นแหล่งพักพิงของชาวต่างชาติที่อยู่ในประเทศวันดา ก่อนที่จะมีคำสั่งอพยพชาวต่างชาติออกจากประเทศ ทำให้พอลตัดสินใจโยกเอาครอบครัวกับเพื่อนร่วมชาติที่เป็นกลุ่มคนรักสงบมาอาศัยอยู่ในโรงแรม และพยายามใช้กลเม็ดทุกอย่างที่มีเพื่อให้คนในโรงแรมปลอดภัยได้อย่างยาวนานที่สุด แต่สุดท้ายพอลเองก็ไม่สามารถต้านทานความรุนแรง ทำให้พอลกับผู้รอดชีวิตในโรงแรมต้องผันตัวเองไปเป็นผู้ลี้ภัย เพื่อให้รอดตายจากการล่าสังหารจากคนที่บ้านเกิดเมืองนอนของตนเอง

เรื่องราวในภาพยนตร์ Hotel Rwanda จบลงที่พอลกับครอบครัวหนีไปถึงค่ายผู้ลี้ภัย กับข้อสรุปว่าเขาได้รับสถานะเป็นผู้ลี้ภัยโดยสมบูรณ์ ก่อนจะย้ายถิ่นฐานไปอยู่ในประเทศเบลเยียมในช่วงปี ค.ศ.1996 ส่วนเรื่องราวนอกภาพยนตร์พอล รุสเสซาบาจิญาอยู่ในประเทศวันดาต่ออีกสองปี (ไม่ได้หนีออกนอกประเทศทันทีแบบในภาพยนตร์) แต่ได้กลับไปดูแลโรงแรมที่เขาเคยทำงานอีกระยะหนึ่งก่อนจะถูกข่มขู่ จึงทำให้เขาตัดสินใจอพยพไปยัง

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ ARIT NPRU

ประเทศเบลเยียม ก่อนจะเขียนหนังสือ An Ordinary Man เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เขาเผชิญในประเทศรวันดา เขาจึงกลายเป็นที่จดจำจากผู้คนหลายประเทศ จนทำให้ได้รับรางวัลระดับนานาชาติหลายต่อหลายครั้ง

อย่างไรก็ตาม มีเสียงโต้แย้งมาจาก **พอล คากาเม (Paul Kagame)** ประธานาธิบดีของประเทศรวันดา หลังจากประเทศกลับมามีเสถียรภาพ ที่กล่าวหาว่า พอล รูสเสซาบาจินาไม่ได้เป็นวีรบุรุษแบบที่ภาพยนตร์ Hotel Rwanda สร้างภาพขึ้น และมีการออกหนังสืออีกมูมหนึ่งของเรื่องราวเพื่อมาค้านกับภาพยนตร์ฮอลลีวูด ทั้งนี้ตัวของพอล รูสเสซาบาจินาได้กล่าวในเวลาต่อมาว่า เขาเลือกที่จะให้อภัยกับคำพูดของพอล คากาเม รวมถึงกล่าวว่าตัวของเขานั้นไม่เชื่อว่า ชาวทูตซี กับ ชาวฮูตู ไม่เคยเกลียดชังกันขนาดที่สื่อต่างๆ หรือนักการเมืองนำเสนอ และการให้อภัยกันนั้นเป็นแนวทางที่ควรมอบให้ประเทศรวันดามากกว่า

แนวคิดอย่างหนึ่งที่น่าระลึกถึงในภาพยนตร์ Hotel Rwanda ในช่วงที่เหตุการณ์ยังไม่ถึงขีดขั้นที่สุด ตัวละครของพอล รูสเสซาบาจินาได้ทำท่าทีเมินเฉยต่อความรุนแรงที่เกิดกับผู้คนในเมือง เป็นอนาถาหน้าหนีความรุนแรงที่เกิดข้างบ้าน คาดหวังว่าการคอร์ปชั่นของเขาจะช่วยชีวิตได้ในสักวันหนึ่ง แต่สุดท้าย การปฏิเสธเหตุการณ์ต่างๆ ก็ทำให้เขาเสียสมาชิกครอบครัวไปไม่น้อย และสุดท้ายก็กลายเป็นผู้ลี้ภัยทางการเมืองไปในที่สุด

ตามปกติแล้ว เรามักจะเห็นผู้ลี้ภัย ทำการสร้างภาพยนตร์กันหลังจากที่พวกเขาได้รกรากถาวรสักระยะหนึ่ง จากนั้นก็ทำหน้าที่เป็นการย้อนเล่าความรู้สึกในอดีตของตน แต่เมื่อเทคโนโลยีทันสมัยมากขึ้นตามเวลาที่ผ่านมา เราจึงได้มีโอกาสได้รับชมภาพยนตร์ที่ ผู้ลี้ภัย เป็นผู้ถ่ายทำและทำหน้าที่กำกับภาพยนตร์ โดยมีสมาชิกครอบครัวขนาดย่อมเป็นนักแสดงนำ ในภาพยนตร์สารคดี Midnight Traveler

ภาพยนตร์สารคดีเรื่องนี้เป็นการนำเอาเหตุการณ์ที่ ฮัสซัน ฟาซีลี (Hassan Fazili) คนทำหนังในประเทศอัฟกานิสถานเก็บรวบรวมไว้ราวสองปี จากโทรศัพท์มือถือสามเครื่อง การเดินทางเริ่มต้นหลังจากที่เขาได้รับทราบจากกัลยาณมิตรว่า กลุ่มตอลิบานกำลังล่าตัวครอบครัวของเขาหลังจากที่เขาได้ทำภาพยนตร์เกี่ยวกับผู้นำกลุ่มคนหนึ่งที่สร้างความไม่พอใจกับกลุ่มตอลิบาน และได้สังหารผู้นำคนที่อยู่ในภาพยนตร์ไปแล้ว

คุณจะได้ติดตามติดการเดินทางผ่านระยะทางกว่า 3,500 ไมล์ ที่ฮัสซันต้องเดินทางด้วยพาหนะและเดินเท้าผ่านไปประเทศต่าง และแน่นอนว่าการเดินทางแบบหลบหนีเช่นนี้ ไม่ได้เป็นทางเดินที่โรยไปด้วยกลีบกุหลาบ ภาพยนตร์จึงพาเราไปเห็นสภาพที่ครอบครัวของฮัสซัน ต้องเดินทางฝ่าป่าริมชายแดน, จ่ายเงินให้นายหน้าที่พัก

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ ARIT NPRU

หลบหนีเข้าประเทศ, สภาพค่ายผู้ลี้ภัยที่ไม่ดีนัก, การตอบรับคนอพยพที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ ไปจนถึงขั้นตอนที่วุ่นวายของการขอลี้ภัยแบบถูกกฎหมาย

ถึงอย่างภาพยนตร์สารคดีเรื่องนี้ไม่ได้นำเสนอมาแบบหมดสิ้นซึ่งความหวัง ในทางตรงกันข้ามเพราะนี่เป็นการเดินทางเป็นครอบครัวขนาดห้าคน ทำให้เราได้เห็นถึงความสดใสของลูกๆ ที่มีทั้งจุดที่ชินกับการเดินทาง และจุดที่อแงเพราะต้องย้ายที่อยู่บ่อยครั้ง ความพ้อแฉงแหม่งอนของสามีภรรยาที่คนดูรู้ได้ทันทีว่าพวกเขาพร้อมทุกข์ร่วมสุขกันตั้งแต่ที่เจอกันในการสร้างหนัง ความเห็นต่อมนุษย์ที่มีทั้งมุมที่อ่อนโยนแบ่งปัน กับมุมที่ปิดกั้นเลือกพวกและลงเอยด้วยการทำร้าย

ที่สำคัญที่สุดของภาพยนตร์เรื่องนี้ (นอกจากตัวโทรศัพท์มือถือที่ถ่ายทำได้ดีและถักทน) ก็คือการที่เราได้เห็นกันชัดขึ้นว่า ‘ผู้ลี้ภัย’ ที่มักเป็นกลุ่ม ไม่ได้มีแค่แรงงานไร้ทักษะ คนไร้ความรู้ หรือผู้ที่ไม่มีปัญหาทำมาหากินอย่างที่ภาพยนตร์สารคดีเรื่องนี้ทำให้เราเห็นว่า หลายคนพูดภาษาอังกฤษได้คล่องแคล่ว หลายคนมีความรู้กฎหมายของผู้ลี้ภัยที่เข้มข้น ต่างจากภาพจำที่หลายครั้งถูกนำเสนอจากองค์กรที่ดูแลผู้ลี้ภัยเองด้วยซ้ำ และคนเราไม่ควรจะถูกไล่ล่าล้างคราบด้วย การมีความเห็น หรือความชอบที่แตกต่างกัน อย่างครอบครัวของ ฮัสซัน ฟาซีลี ที่พวกเขาเริ่มต้นจากการถูกประณามเพราะเปิดคาเฟ่ศิลปะ ก่อนที่จะถูกไล่ล่าเอาชีวิตเพราะการทำภาพยนตร์

Born In Syria

เราเชื่อว่าหลายคนยังจดจำภาพข่าวที่มีเด็กชายที่ได้รับบาดเจ็บในเมืองอเลปโป ประเทศซีเรีย กันได้อยู่ ซึ่งเราก็เชื่อว่าหลายคนอาจคิดสงสัยต่อว่าถ้าเช่นนั้นเด็กๆ ควรจะหลบหนีไปจากประเทศที่กลายเป็นสนามรบหรือไม่? และนั่นคือสิ่งที่ภาพยนตร์สารคดี Born In Syria ทำ โดยการพาผู้ชมไปติดตามชีวิตของเด็กเจ็ดคนที่เกิดในประเทศซีเรีย ที่กระจัดกระจายไปยังประเทศต่างๆ โดยมีทั้งเด็กที่ยังอยู่กับครอบครัว และเด็กที่ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่แล้วไม่ว่าจะเป็นการจากเป็น หรือจากตายก็ตามที และมีหนึ่งในนั้นเป็นเด็กที่ได้รับบาดเจ็บจากการระเบิดในซีเรีย

ผ่านการให้เด็กแต่ละคนเล่าเรื่องราวผ่านมุมมองของตัวเอง ทำให้หลายครั้งก็มีความสดใสเล็ดรอดออกมาจากตัวตนของเด็ก แต่หลายครั้งที่ตัวหนังก็บอกเล่าปัญหาของผู้ลี้ภัยผ่านเด็กๆ อย่างการที่ต้องเสียเงินจำนวนมาก การถูกผู้คนประเทศอื่นเหยียดหยามแม้ว่าจะได้รับฐานะผู้ลี้ภัยแล้ว ฯลฯ จากความเห็นของเด็กที่มักจะมีความคิดกว่าแนวคิดที่ผ่านการพิเคราะห์มาแล้วของผู้ใหญ่ จนทำให้คนดูต้องกลับไปเรียนรู้เรื่องราวของผู้ลี้ภัยให้มากขึ้น และหนึ่งในประโยคที่ชวนร้าวรานที่สุดในเรื่องก็คงไม่พ้นคำพูดของเด็กชายที่ย้อนนึกถึงอดีตว่า “ตอนแรก ผมคิดว่าปัญหาของพวกเราคือการเดินทางข้ามทะเล แต่พอข้ามมาได้แล้ว ผมถึงรู้ว่ามันมีปัญหามากกว่านั้น”

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ ARIT NPRU

อย่างไรก็ตามตัวภาพยนตร์สารคดีก็ถูกวิพากษ์อยู่เหมือนกันว่า ตัวผู้กำกับภาพยนตร์ **เฮร์นันน ซิน (Hernán Zin)** ตั้งใจจะตามรอยสารคดีเรื่องก่อนอย่าง Born In Gaza มากไปนิด และความที่เนื้อหาของภาพยนตร์สารคดีนั้นมีความสะท้อนอารมณ์อยู่มากทำให้มีข้อชวนสงสัยว่ามีการ ‘ซง’ เรื่องราวจนเกินความเป็น ภาพยนตร์สารคดีจนกลายเป็น ภาพยนตร์บันเทิงหรือไม่

แต่ก็ยากที่ปฏิเสธเหลือเกินว่า เมื่อดูภาพยนตร์สารคดีเรื่องนี้จบลง คนดูน่าจะได้กลับมาครุ่นคิดถึงตัวตนของผู้ลี้ภัยมากขึ้นไม่ว่าจะนั่งดูจากมุมใดของโลกก็ตามที่

Human Flow

ไอ เว่ยเว่ย (Ai Weiwei) เป็นทั้งศิลปิน และนักเคลื่อนไหวทางสังคมจากประเทศจีน ที่มักจะหยิบจับประเด็นสังคมมาบอกเล่าผ่านงานศิลปะ โดยมักจะสร้างมาแบบประชดประชัน ซึ่งไม่ใช่เพราะเขาเป็นคนยิววนกวนบาทา แต่ออกจะเป็นการกระทำแบบแรงมากที่แรงตอบเหมือนที่เคยมีเพื่อนศิลปินให้ความเห็นว่า ‘เขารู้ดีว่าจะเล่นบทก๊วยยังงี้ ...ในเมื่อรัฐบาลจีนทำตัวเป็นก๊วย เขาก็ต้องก๊วยตอบ’

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ ARIT NPRU

และไอ เว่ยเว่ยเองก็กลายเป็นผู้ลี้ภัยคนหนึ่งเช่นกัน หลังจากที่เขาถูกรัฐบาลจีนกุมขังด้วยข้อหาไม่ชัดเจนนัก และทำให้ปัจจุบันเจ้าตัวกับครอบครัวอาศัยอยู่ในทวีปยุโรปไปแล้ว ดังนั้นเขาจึงเห็นภาพว่า ผู้ลี้ภัยย่อมมีเหตุและผลในการลี้ภัย ไม่ต่างจากมนุษย์หลายคน que เลือกจะทำอะไรสักอย่างหนึ่ง

ดังนั้นภาพยนตร์ Human Flow ที่ไอ เว่ยเว่ย รับตำแหน่งผู้กำกับจึงมีการถ่ายทอดออกมาอย่างละมุนละม่อมกว่างานศิลป์ที่เขาเคยจัดแสดง และพาให้คนดูรู้สึกเข้าใจว่าการเดินทางของผู้ลี้ภัยนั้นมีเหตุและผลที่จำเป็นเช่นกัน ซึ่งไอ เว่ยเว่ยไม่ได้นำเสนอแค่คนกลุ่มเดียว ตัวภาพยนตร์พาเราไปดูมุมมองในหลายประเทศ ค่ายผู้ลี้ภัยหลายแห่ง ผู้คนหลายเชื้อชาติ

ถึงหนังจะเล่าแบบเรียบๆ แต่เหมือนตัวไอ เว่ยเว่ยจะทิ้งข้อความที่ชวนคิดว่า ปัญหาผู้ลี้ภัยไม่ได้เป็นการเคลื่อนไหวของคนกลุ่มเล็ก แต่เป็นการขยับตัวของปัญหาที่ยังรอการแก้ไข และสุดท้ายปัญหานั้นจะกลายเป็นเรื่องราวที่อาจกระทบทุกคนบนโลก เหมือนดั่งสายน้ำที่อาจไหลหนึ่งในหลายฉากของภาพยนตร์ แต่ก็มีโอกาสที่ธารากระแสน้อยจะพัฒนาเป็นกระแสน้ำเชี่ยวกรากได้ในภายหลัง

อ้างอิงข้อมูลจาก

ศิลปวัฒนธรรม

The Guardian

New York Times

BBC Thai

BBC Thai

Paul Rusesabagina: 20 years after the Rwandan Genocide

Reuters

Thai Publica

ที่มา <https://thematter.co/entertainment/movie/5-refugee-in-movie/114388>

